

Міністерство освіти і науки України

Національний університет водного господарства та
природокористування

Кафедра іноземних мов

06-09-108М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

та збірник завдань з латинської мови
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньою програмою «Екологія» спеціальності Е2 «Екологія»
галузі знань Е «Природничі науки, математика та статистика»
та освітньою програмою «Технологія захисту навколишнього середовища»
спеціальності G2 «Технологія захисту навколишнього середовища»
галузі знань G «Інженерія, виробництво та будівництво»
усіх форм навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННІАЗ
Протокол № 21 від 24.06.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки та збірник завдань з латинської мови для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньою програмою «Екологія» спеціальності E2 «Екологія» галузі знань E «Природничі науки, математика та статистика» та освітньою програмою «Технологія захисту навколишнього середовища» спеціальності G2 «Технологія захисту навколишнього середовища» галузі знань G «Інженерія, виробництво та будівництво» усіх форм навчання (Електронне видання) / Микитин І. С. – Рівне : НУВГП, 2025 – 38 с.

Укладач: Микитин І. С., старший викладач кафедри іноземних мов.

Відповідальний за випуск:

Купчик Л. С., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов.

Схвалено на засіданні кафедри іноземних мов

Протокол № 18 від 16 червня 2025 року

Керівники групи забезпечення ОНП:

Ліхо О. А., к.с.-г.н., професор кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства - Екологія

Статник І. І., к.с.-г.н., доцент кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства - Технології захисту НС

© І. С. Микитин, 2025

© НУВГП, 2025

1. Історія формування латинської біологічної термінології

Сучасні міжнародні біологічні номенклатури

1.1. Історія формування латинської біологічної термінології

Роль латинської мови у формуванні міжнародної наукової термінології, в тому числі біологічної, величезна. Потрапивши під мовний вплив найближчих сусідів: етрусків, умбрів, сабінян та інших народів, латинська мова опинилася під інтенсивним впливом давньогрецької мови і запозичила кілька тисяч грецьких слів, серед яких *чимало назв тварин і рослин*:

Scarabaeus – жук, Panthēra – пантера, Balaena – кит, Amygdālus – мигдаль, Cupressus – кипарис, Papyrus – папірус, Aloë – алое;

назв органів та частин людського тіла:

arteria – артерія, cranium – череп, nervus – нерв, ganglion – нервовий вузол,

назв захворювань:

cholera – холера, typhus – тиф та багато інших термінів.

Саме під впливом давньогрецької латинська мова почала швидко розвиватися як мова культури та науки, запозичивши значну частину термінологічних відкриттів грецьких вчених.

Біля витоків наукової біології в античну епоху стояли давньогрецькі філософи, лікарі, дослідники природи – Гіппократ, Аристотель, Теофраст, Гален, які і заклали основи термінологічного фонду. Довгий час вчені і дослідники послуговувалися мовним паралелізмом у біологічній (та й не тільки) термінології, коли грецькі терміни вживалися разом із їхніми латинськими еквівалентами. Подальше широке використання латинської мови як мови міжнародної науки призвело до поступової латинізації грецьких лексем. В епоху Відродження латинська мова остаточно підкорила давньогрецьку мову в науковій термінології: всі грецизми вживалися в латинізованій формі. У XVIII ст. вся біологічна термінологія була впорядкована завдяки бінарному родовидовому принципу, започаткованому Карлом Ліннеєм.

Ось декілька визначних діячів різних епох, які справили величезний вплив на становлення та формування як самої біологічної науки, так і її термінологічної системи.

Гіппократ (460–370 рр. до н. е.)

Гіппократ першим створив вчення про причини виникнення хвороб та методи їх лікування, зробив спробу зібрати та систематизувати розрізнені спостереження та відомості про лікарські засоби, описав 236 рослин, які застосовувалися в медицині того часу (белена, бузина, гірчиця, ірис, золототисячник, мигдаль, м'ята та ін.).

Він вважав, що лікарські рослини своєю дією зобов'язані певному, оптимальному поєднанню всіх складових частин і тому рослини слід вживати у тому вигляді, у якому їх створила природа, т. б. у натуральному або у вигляді соків.

Арістотель (384–322 рр. до н. е.)

Значний внесок у подальше формування біології та зоології, як окремих наукових галузей, вніс Арістотель. Один з найвидатніших античних вчених, Арістотель відомий не тільки тим, що займався освітою та вихованням майбутнього великого Олександра Македонського, а ще й своїми науковими творами.

Навчаючись в Академії Платона, якого він називав своїм вчителем і наставником, Арістотель дещо відрізнявся від учнів цієї академії. Він був схильний вивчати дійсність, а не абстрактні науки, бо вважав, що все в житті людини заслуговує на вивчення. Звідси і пішла відома фраза:

Amicus Plato, sed magis amica veritas – Платон мені друг, але істина дорожче

Саме в “Історії тварин” він описав і класифікував близько 500 видів тварин (описи Аристотеля рослинного світу до нас не дійшли).

Арістотель першим зробив спробу узагальнити та систематизувати відомі знання про людину та природу, об’єднати за допомогою ієрархії різні форми існування неорганічного світу (неживої природи) зі світом тварин, рослин і з людиною, яку вважав суспільною (або політичною) істотою:

Homo animal sociāle est.

Теофраст (372-287 рр. до н. е.)

Давньогрецький вчений Теофраст, учень та друг Арістотеля, є засновником ботаніки та географії рослин. Йому належать дві книги про рослини: “Історія рослин” (“*Historia plantārum*”) і “Причини рослин” (“*De causis plantārum*”), в яких подані основи класифікації та фізіології рослин.

В його описах подано 450 культурних рослин, серед яких виділені дерева, чагарники, напівчагарники, трав’янисті рослини (перша класифікація рослинного царства, що існувала до XVIII століття).

Теофраст намагався розділити рослини за різними ознаками на культурні та дикорослі, наземні та водні, на вічнозелені та ті, що скидають листя, квітучі та неквітучі. Теофраст був першим, хто використав принцип ієрархічності у своїх дослідженнях.

Вплив праць Теофраста на розвиток ботаніки протягом багатьох століть був великим. Багато назв, введених Теофрастом, увійшли в сучасну ботанічну номенклатуру:

Pisum, Medicāgo, Cerāsus, Anemōne, Iris та ін.

Йому були добре відомі рослини Балканського півострова, Північної Африки, Малої Азії, островів Егейського моря, узбережжя Понту та більш східних областей.

Значний внесок Теофраст зробив також у розробку морфологічної термінології. Згодом багато термінів, запропонованих ним, стали використовуватися як видові епітети або їх частини.

Діоскорид (I ст. н. е.)

Відомий давньоримський вчений і медик, грек за походженням, Діоскорид багато мандрував разом з римською армією при імператорові Нероні, займаючись військовою медициною, колекціонуванням і визначенням рослин. У своїх роботах він описав та проілюстрував понад 600 рослин, що застосовувалися в медицині. Багато рослин були описані ним вперше.

Завдяки своїй праці “Про лікарські речовини” (“*De materia medica*”), яка мала практичний характер, Діоскорид вважається родоначальником прикладної (або спеціальної) ботаніки.

Впродовж 1500 років його роботи неодноразово переписувалися і доповнювалися ілюстраціями, коментарями з різних, в тому числі з арабських та індійських джерел. Багато з цих манускриптів, найбільш ранні з яких відносяться до V – VII ст. нашої ери, збереглися до наших днів

Пліній Старший (23–79 рр. н. е.)

З римських учених, які зробили значний внесок у становлення біологічної термінології, слід згадати Гая Плінія Старшого, автора “Природної історії” (“*Historia naturalis*”), яка складалася з 37 книг – справжня енциклопедія античних знань про природу, у якій знаходимо, серед іншого, класифікацію та опис тварини. Вісім книг цієї праці присвячені опису лікарських рослин. Пліній у своїй праці спирався на численні праці своїх попередників, завдяки чому ми маємо відомості про багато античних здобутків, які були втрачені.

Описуючи рослини автор уточнював їхні назви, наводив грецькі еквіваленти і писав, що серед тогочасних вчених немає єдиної думки щодо поняття “виду” рослини, тому часто одна і та ж рослина зустрічається в описах під різними назвами або ж під однією назвою описуються різні рослини.

Загалом Теофраст, Діоскорид і Пліній користуються переважно уніномінальними назвами, що складаються з одного слова; рідше зустрічаються біномінальні, що складаються з двох слів (переважно з іменника та прикметника) та поліномінальні (з додатковими уточнювальними елементами). Найближчими до сучасного стану є латинізовані біномінальні терміни Плінія, багато з яких потім увійшли до номенклатури, розробленої Карлом Ліннеєм: *Populus alba*, *Populus nigra*, *Salix viminalis* та ін.

Клавдій Гален (129–199 рр.)

Гален (або, як стали писати в епоху Відродження, Клавдій Гален), грек за походженням, був найвідомішим римським лікарем. Клавдій Гален – автор багатьох творів з медицини та фармації. У своїх книгах Гален описує 304 лікарські засоби рослинного, 80 – тваринного та 60 – мінерального походження. Він запропонував настоювати лікарську рослину або кип’ятити її з водою, вином, оцтом чи іншою рідиною.

Авіцена (980-1037 рр.)

Латинською мовою було перекладено багато творів давньогрецьких та арабських вчених, у тому числі видатного представника арабської медицини Абу Алі Ібн Сіни, таджика за походженням, відомого в Європі під ім'ям Авіцени.

Його твір “Канон лікарської науки” протягом кількох століть був настільною книгою не тільки арабських, а й європейських лікарів. Його вплив на розвиток медицини в Європі величезний. У своїй книзі Ібн Сіна описав близько 800 лікарських засобів та способів їх зберігання. Два томи великого шеститомного твору повністю присвячені фармації, у яких ним подано опис понад 900 видів лікарських рослин.

Після періоду деякого занепаду природничих наук у Середньовіччі інтерес до античної наукової думки знову виникає в епоху Відродження. Зокрема, з'являються коментарі до творів античних авторів, а пізніше – так звані “травники”, короткі описи лікарських рослин.

У XVI ст. італійський лікар А. Чезальпіно, використовуючи накопичені описи рослин, класифікує їх у своїй праці “Шістнадцять книг про рослини”.

У XVII ст. питаннями класифікації рослин займалися Р. Моррісон, Д. Бей та інші вчені.

Карл Лінней (1707-1778 рр.)

Яскравим представником наукового світу XVIII століття є шведський ботанік і лікар Карл Лінней, якому належить відомий вислів:

Nomina si nescis, perit cognitio rerum – *Якщо ти не знаєш назв, то втрачається і пізнання речей.*

Латинською мовою написані його праці “Роди рослин” (“*Genēra plantārum*”), “Види рослин” (“*Species plantārum*”), “Філософія ботаніки” (“*Philosophia botanica*”). Карл Лінней створив наукову мову ботаніки як таку. Ознайомившись із величезною кількістю книг про рослини, він відібрав найбільш вдалі терміни, відкинув їх менш вдалі синоніми, уточнив формулювання і таким чином створив ботанічну термінологію. Усього ним описано понад 10 тисяч видів рослин та 4400 видів тварин.

Лінней ввів в систему основні одиниці: вид – рід – родина – ряд – клас, розділив всі рослини на 24, а тварин – на 6 класів. І він був першим, хто в один ряд поставив людину з мавпою на основі їх морфологічної схожості.

Біномінальна номенклатура Ліннея залишається основою сучасної таксономії:

- *Будь-яка назва рослини складатиметься з родової та видової назви.*

Родовидові відносини, покладені в основу біномінальної системи Карла Ліннея, послужили основою для подальшого формування латинської ботанічної та зоологічної термінології.

На цьому принципі побудовано сучасну систематику рослин, тварин та інших організмів – науку, яка досліджує та класифікує різноманітність видів живої природи.

Сучасні міжнародні біологічні номенклатури

Під терміном “біологічна номенклатура” розуміють систему таксонів – наукових назв для позначення груп організмів, пов’язаних тим чи іншим ступенем спорідненості.

З метою уніфікації номенклатурних найменувань видають спеціальні кодекси:

- Міжнародний кодекс ботанічної номенклатури;
- Міжнародний кодекс зоологічної номенклатури;
- Міжнародний кодекс номенклатури бактерій, перейменований в 2008 році на Міжнародний кодекс номенклатури прокаріотів та ін.

У 1867 р. на Міжнародному ботанічному конгресі в Парижі було ухвалено перші “Закони ботанічної номенклатури”. У 1905 р. у Відні затверджено сучасний Міжнародний кодекс ботанічної номенклатури (зведення правил щодо утворення та застосування наукових назв рослин, водоростей, грибів і деяких інших груп організмів), що існував до 2011 р., після чого його було перейменовано на Міжнародний кодекс номенклатури водоростей, грибів і рослин. Останній XIX Міжнародний кодекс номенклатури водоростей, грибів і рослин було ухвалено у 2017 р.

У 1905 р. було опубліковано Міжнародні правила зоологічної номенклатури, до яких потім неодноразово вносили доповнення і зміни. Сучасний Міжнародний кодекс зоологічної номенклатури ухвалено XVI Міжнародним зоологічним конгресом у Вашингтоні в 1963 р. Останнє (4-те) видання Міжнародного кодексу зоологічної номенклатури опубліковано в 1999 р.

Нині існують такі спеціальні кодекси біологічної номенклатури:

- Міжнародний кодекс номенклатури водоростей, грибів і рослин;
- Міжнародний кодекс зоологічної номенклатури;
- Міжнародний кодекс номенклатури прокаріотів;
- Міжнародний кодекс класифікації та номенклатури вірусів;
- Міжнародний кодекс номенклатури культурних рослин.

Ці кодекси насамперед вимагають, щоб усі наукові назви були латинськими та підпорядковувалися правилам латинської граматики, закріплюючи тим самим за латиною статус професійної мови вчених-біологів усього світу.

Практична частина

I. Наголос. Довгі та короткі склади.

Завдання 1. Прочитайте терміни та визначте місце наголосу. Виділіть довгі й короткі суфікси та терміноелементи

а) Betula, Equidae, Erythromycinum, Salicaceae, Amygdāla, Convolvulus arvensis, Hypericum, cellula, aestivus, ophthalmicus, Sphaerophysinum, Acidum sulfurosum, Crataegus, Ricinus, Primula, Benzylpenicillinum, naphtha, Urticaceae, Nymphaeaceae, Brassica juncea, Ranunculales, autospora, calciphobus, conidiogenus, sporotheca, phylogenesis, phthoridum, Cucurbitales, Diptera.

б) Ornithopoda, oticus, spermatogenus, lambliosis, os coccŷgis, nucleolus, dolichocephalus, Phosphorus, aecidiospora, cryophyton, cytogenesis, Dactylorhiza, Pteropsida, myrmecophilus, lacticus, Succīsa platensis, nasopalatinus, corpusculum, Dermaptera, ballistospora hydrotheca, heterogamus, histogenesis, Rhodophyta, immutabilis.

в) Kurilensis, uropoëticus, fissura, auricula, tetrapodus, chlamydosporus, xerophilus, Chytridiomycetes, insolubilis, azygospora, alcoholicus, actophyton, leptodermalis, conidiophorum, suffruticosus, Camelidae, cotylēdon, gamopetalus, quinquangularis, quadrŷplex, commissura, Pinopsida, plicatilis, acidophilus, Acidum hydrocyanicum, alcalinus.

Завдання 2. Запишіть транслітерацію термінів, визначте довготу або короткість передостанньої голосної, поставте наголос, виділіть довгі та короткі суфікси та терміноелементи

Варіант 1. Ornithopoda, oticus, vasa, unguentum, aër, spermatogenus, lambliosis, os coccŷgis, nucleolus, quadrŷplex, commissura, digestio, Pinopsida (клас рослин), dolichocephalus, Phosphorus, aecidiospora.

В а р і а н т 2. Cryophyton, cytogenesis, Dactylorhiza, Pteropsida (клас растений), myrmecophilus, lacticus, Succīsa platensis, dyspnoë, bestia, Ephēdra, nasopalatinus, corpusculum, complexus, Dermaptera, ballistospora, immutabilis.

В а р і а н т 3. Kurilensis, uropoëticus, fissura, bacca, auricula, tetrapodus, diencephalon, chlamydosporus, hydrotheca, heterogamus, circulatio, histogene- sis, Rhodophyta, xerophilus, Chytridiomycetes, insolubilis.

В а р і а н т 4. Azygospora, phalanx, alcoholicus, actophyton, leptodermalis, conidiophorum, suffruticosus, Camelidae (семейство животных), cotylēdon, gamo- petalus, quinquangularis, strophium, pycnidium, plicatilis, acidophilus, alcalinus.

Завдання 3. Прочитайте терміни та визначте місце наголосу, звертаючи увагу на передостанній склад; виділіть довгі та короткі суфікси та терміноелементи

A. Caesar, Rosa, Oceānus, elementum, Kalium, medicus, narcoticus, oculus, systēma, tinctura, substantia, nemorosus, Amŷlum, horizontalis, refrigeratus, plantula, oecologia, xerophyton, caulinus, suberosus, septicus, spermotypus.

B. Betula; Equidae (сімейство тварин); Erythromycinum; Salicaceae; Amygdala; Convolvulus arvensis; Hypericum; cellula; aestivus; ophthalmicus; Sphaerophysinum; Acidum sulfurosum; Crataegus; Ricinus; Primula; Benzylpenicillinum; naphtha; Urticaceae; Nymphaeaceae; Brassica juncea; Ranunculales; autospora; calciphobus; conidiogenus; sporotheca; phylogenesis; Diptera; Acidum hydrocyanicum; phthoridum (аніон); Cucurbitales.

C. Hippocrātes; “Claudius Galēnus De antidōtis”; Aesculapius; Alexander Magnus; Aulus Cornelius Celsus “De medicina”; Titus Lucretius Carus “De natura rerum”; Porcius Cato Major “De re rustica”; Vesalius; Marcus Tullius Cicero; Carolus Linnaeus “Genēra plantārum”; “Species plantārum”; “Philosophia botanica”.

D.

1. Nomina si nescis, perit cognitio rerum (Carolus Linnaeus). – *Якщо ти не знаєш назв, втрачається губитись знання речей.*

2. Botanique est scientia naturalis, quae vegetabilium cognitiōnem tradit (Carolus Linnaeus). – *Ботаніка – це природнича наука, яка присвячена пізнанню рослин.*

3. Non convalescit planta, quae saepe transfertur (Seneca). – *Не росте та рослина, яку часто переносять.*

4. Herbarium praestat icōni (Carolus Linnaeus). – *Гербарій краще за будь-який малюнок.*

Завдання 4. Визначте місце наголосу, орієнтуючись на довготу або стислість другого складу від кінця слова

Anophēles maculipennis – малярійний комар;

Aquila chrisaētos – беркут;

Athēne noctua – сич хатній;

Blatella germanīca – тарган рудий;

Dendrocōpos leucoptērus – дятел білокрилий;

Gyromītra esculenta – строчок звичайний;

Equisētum arvense – хвощ польовий;

Hirūdo medicinālis – п'явка медична;

Inonōtus obliquus – чага, березовий гриб;

Lacerta brevicauda – ящірка короткохвоста;

Lagostrōphus fasciātus – кенгуру смугастий;

Leonūrus quinquelobātus – собача кропива п'ятилопатева;

Leptinotarsa decemlineāta – колорадський (картопляний) жук;

Locusta migratoria – сарана перелітна;

Loxodonta africāna – слон африканський;

Medicāgo falcāta – люцерна серповидна;

Pedunculus fructīfer – плодоніжка;

Radīces caulogēnae – коріння стеблеродні;

Salvia nemorōsa – шавлія дібровна;

Sporangium multicellulāre – спорангій багатоклітинний;

Vaccinium myrtillus – чорниця;

Viōla tricōlor – фіалка триколірна.

Завдання 5. Визначте довготу або короткість передостанньої голосної, поставте наголос

Acipenser stellatus - севрюга; Arachnida - павукоподібні; Bucephala clangula - гоголь; Cyprinus carpio - короп; facies maxillaris - верхньощелепна поверхня; foveolae granulares - зернисті ямочки; Microchiroptera - кажани; Malacosoma neustria – коконопряд кільчастий; macrogametocytus - макрогаметоцит; morphogenesis - морфогенез; mutagen - мутагени; hydrophyta - водні рослини; plantae mirmicophilae - рослини, на яких поселяються мурашки; Rhynchophorus – пальмовий довгоносик; sclerodermaticus - товстошкірий; Ursus americanus – американський ведмідь; zoospore pathogen - патогенна зооспора.

Завдання 6. Поставте наголос, зважаючи на передостанній голосний

Anopheles maculipennis; Aquila chrysaetos; Ascaris lumbricoideus; Athene noctua; Blatella germanica; Dendrocygus leucophaea; Gyromitra esculenta; Equisetum arvense; Hirudo medicinalis; Inonotus obliquus; Lacerta brevipennis; Lagothrips fasciatus; Leonurus quinquelobatus; Leptinotarsa decemlineata; Locusta migratoria; Loxodonta africana; Medicago falcata; nucleus spermatogonus; pedunculus fructifer; radices cauligenae; Salvia nemorosa; sporangium multicellulare; Vaccinium myrtillus; Viola tricolor.

Завдання 7. Визначте довготу або короткість передостанньої голосної

Acipenser stellatus; Arachnida; Bucephala clangula; Cyprinus carpio; facies maxillaris; foveolae granulares; funiculus medullae oblongatae; Microchiroptera; Malacosoma neustria; Mallophaga; macrogametocytus; morphogenesis; mutagen; hydrophyta; plantae mirmicophilae; Rhynchophorus; sclerodermaticus; Ursus americanus; zoospore pathogen.

Завдання 8. Прочитайте і правильно поставте наголос

beatus, belua, beneficium, bibliotheca, brachium, bucca, brevis;
caecus, caelebs, caesura, camelus, cancer, caput, causa, celebritas, centuria, cerebrum, certamen, cervix, chaos, character, charta, circulus, coeptum;
damnation, dea, decem, declinatio, derivatio, desiderium, diaeta, difficultas, diligentia, disciplina, disjunction, documentum, dubitation, duplex;
ecclesia, elephantus, eloquentia, eminentia, epigramma, epistula, equus, etymology, exception, experimentum, exilium;
fabricatio, fibula, facilitas, falsum, familia, felicitas, ferrum, figura, flagrantia, flexura, foedus, fortuna, frumentum;
gaudium, gaza, geometria, gladiator, globus, grammatica, gratia, gymnasium, gutta;
habitatio, hasta, herba, hiems, historia, homo, honestas, humanitas, hymnus;
ignorantia, imperium, initium, injuria, intellegentia, invidia, ischia;
iactura, jam, jecur, jocus, judex, iudicium, jus, iustitia, juvenis;
labor, labyrinthus, lacrima, lacuna, laetitia. Latitudo, lectio, libertas, linea, lingua, littera, luxuria, lyra;

machine, magister, magnitūdo, majestas, major, medicīna, melancholia, memoria, meridies, migration, militia, monumentum, mortalitas, multitūdo, mutation, mythicus;

natio, natūra, nauta, necessaria, negōtium, nihil, nomen, nox, nubs, numerus, nympa;

objectus, oblīquus, officium, oleum, opinion, orāculum, orātio, ornamentum, orthographia;

pactum, paedagōgus, palma, papyrus, passer, patientia, pauper, persōna, phalanx, philologia, pinguis, poēma, poena, position, potestas, praeceptum, praesidium, princeps, proelium, provincia;

quaestio, querēla, quinquaginta, quisquam;

radix, ratio, region, reliquum, remedium, repraesentatio, requies, rhetor, rhytmus;

sacrum, saeculum, sanguis, sapientia, schema, schola, scientia, sculptūra, senex, sententia, sepulcrum, silentium, simplicitas, Sophia, species, sphinx, statua;

tabūla, taurus, templum, tenebrae, tenuis, terror, theatrum, titulus, translation, trapeze, triquetrus, triumphus, turpitudō, tuus, tyrannus;

umbra, unguis, urbanitas, usquam, usus, uxor;

vacation, vacuum, valetūdo, veritas, vespera, vetustas, viātor, victoria, vigilia, virtus, voluntas, vulgus.

Іменники

Завдання 1. За словниковою формою визначте відміну та основу іменників, випишіть значення іменників зі словника

A. Vineā, ae *f*; acus, us *m*; dioecia, ae *f*; Allium, i *n*; Anemōne, es *f*; endo- pleura, ae *f*; Asphodeline, es *f*; tegumentum, i *n*; seminicōla, ae *m, f*; strobilus, i *m*; planities, ei *f*; Pyrus, i *f*; facies, ei *f*; cultivar, āris *n*; foliatūra, ae *f*; tabuletta, ae *f*; ros, roris *m*; exocarpium, i *n*; aërophŷton, i *n*.

B. Aestas, ātis *f*; unguis, is *m*; Asperūgo, īnis *f*; Bromopsis, īdis *f*; junctio, ōnis *f*; Cimex, īcis *m*; divisio, ōnis *f*; enzŷma, ātis *n*; incisio, ōnis *f*; scabrītas, ātis *f*; vimen, īnis *n*; radix, īcis *f*; rhizōma, ātis *n*; semen, īnis *n*; cortex, īcis *m*; flos, floris *m*; folium, i *n*; amarities, ei *f*.

Завдання 2. Визначте відмінки іменників за словниковою формою, вкажіть рід та утворіть родовий відмінок

Judicium, i *n*; plebs, plebis *f*; liber, libri *m*; pignus, ōris *n*; justitia, ae *f*; contractus, us *m*; mos, moris *m*; fides, fidēi *f*; manus, us *f*; hostis, is *m*; verbun, i *n*; injuria, ae *f*; consilium, i *n*; nomen, īnis *n*; desiderium, i *n*; fructus, us *m*; incōla, ae *m*; flos, floris *m*; magister, tri *m*; dies, ei *m, f*; initium, i *n*; exercitus, us *m*; socius, i *m*; sitis, is *f*; cornu, us *n*; lingua, ae *f*

Завдання 3. Провідмініайте подані нижче уменники в однині та множині у всіх відмінках

Victoria, ae f; Araneus, i m; tempus, ōris n; folium, i n; urbs, urbis f; skelētum, i n; lex, legis f; humus, i f; poeta, ae m; puer, puēri m; cornu, us n; diamēter, tri m; manus, us f; virus, i n; species, ēi f; chrysaētos, i m; pars, partis f; animal, mālīs n; cursus, us n; scientia, ae f.

Завдання 4. Запишіть словникові форми поданих нижче словосполучень та перекладіть їх на українську мову

corpus vertēbrae, Grus grus, muscūlus colli, Capsella bursapastōris, caput animālis, articulatio genus, proboscis elephantis, Vespa crabro, cortex Quercus, Corvus cornix, basis cranii, Sus scrofa, Vulpes vulpes, Ctenocephālus felis, gemma Betūlae, Cygnus cygnus, Hypoderma bovis, Panthēra leo.

Завдання 5. Перекладіть на українську мову видові назви; випишіть словникові форми; вкажіть, у якому відмінку використовується видове визначення

Berbēris juliānae; Tussilāgo farfāra; Lactobacillus animālis; Sphaerothēca morsuuae; Aspergillus oryzae; Cornus mas; Achillēa millefolium; Atrōpa belladonna; Capsella bursa-pastōris; Eucalyptus globūlus; Streptococcus lactis; Natrix natrix; Struthio camēlus; Citellus citellus; Puccinia graminis; Zea mays; Polygōnum bistorta; Lynx lynx.

Завдання 6. Перекладіть на латинську мову

кореневища рослини,	голова птиці,	скелет лева,
луска риби,	труп тварини,	форма клітини,
лист м'яти,	колос пшениці,	волокно м'яза,
квітка тополі,	товщина гумусу,	
крило чайки та голуба,	дзьоб яструба та сокола.	

Завдання 7. Перекладіть на українську мову, звертаючи увагу на вживання закінчень у Nom. pl. різних відмін

plantae perennes,	flagella brevia,	pili squamiformes,
ossa temporalia,	regiōnes sacrāles,	cornua minōra,
semīna parva,	vertēbrae cervicāles,	tractus et fascicūli,
muscūli rotatōres,	retia articularia,	zoospōrae simīles,
series dentāles,	ductus sublinguāles.	

Завдання 8. Перекладіть на українську мову, звертаючи увагу на особливості оформлення в Nom. pl. різних таксономічних категорій

Alcedinīdae, Amphipōda, Blattoptēra, Cavicornia, Chondrichthyes, Coliiformes, Chaetognātha, Cyclostomāta, Ebenāles, Embioptēra, Felīdae, Pegasiformes, Primātes, Ulmaceae, Zingiberāles.

Завдання 9. Утворіть форми Gen. pl. від наступних словосполучень

animal marīnum,	auris dextra,	canālis longus,
cornu magnum,	dens permānens,	ductus sublinguālis,
facies posterior,	forāmen superius,	margo laterālis,
os frontāle,	pars petrōsa,	pulmo sinister,
semen nigrum,	species nova,	vertēbra cervicālis

Завдання 10. Перекладіть терміни

Anisantha tectōrum,	Bombus silvārum,	Bruchus pisōrum,
Dolycōris baccārum,	Hydromētra stagnōrum,	Padus avium,
Puccinia poarum,	Taxoptēra gramīnum,	Vicia sepium,
cultūra animalium,	cultūra plantārum,	formatio foliōrum,
orgāna sensuum,	ocūli Athenārum noctuārum.	

Завдання 11. Утворіть Acc. sing. i pl.

canālis vertebrālis,	caulis longus,	crus anterius,
dens permānens,	dosis minīma,	flos ruber,
ganglion otīcum,	gemma dormiens,	genu dextrum,
manus sinistra,	musculus teres,	nux dura,
pars laterālis,	rete breve,	series longior,
tuberculum parvum.		

Завдання 12. Перекладіть на українську мову

ad radicem plantae,	ante originem gemmatiōnis,
ad usum externum,	apud marginem anteriorem,
circum rimam oris,	inter animalia domestica,
per vias naturales,	per primam (secundam) intentiōnem,
per os,	per tendines et cartilagines,
post febrim gravem,	super dentes inferiores.

Завдання 13. Перекладіть на українську мову, утворюючи Abl. sing. i pl.

auris sinistra, avis rapax, caput longum, cornu breve, dens permānens, ductus hepaticus, forāmen anterius, fructus dulcis, ganglion superius, lobus dexter, Malus sibirica, pelvis major, species nova, systema nervosum, vas ef- fērens.

Завдання 14. Перекладіть на українську мову

experimentum in vivo (organismo),	experimentum in vitro,
planta cum pilis longis flexuosis,	
flores pro apibus meliferis,	injectio in venam jugularem,
extractum ex medulla spinali,	sub musculis dorsi,
cum traumatis cutis,	de ossibus cranii,
rhizoma breve crassum radicibus fibrōsis longis.	

Завдання 15. Перекладіть терміни, звертаючи увагу на значення префіксальних морфем (приставок та числівників)

Viōla tricōlor,	hemispherium cerēbri,	ductus excretorius,
Leonūrus quinquelobātus,	evolutio postembryonālis,	reproductio asexuālis,
concha bivalvis,	reflexus incondicionālis,	Piscis semitransitorius,
ganglion submaxillāre,	hybridisatio,	intraspecifica et
interspecifica,		
segmentatio superficiālis,	nervus hypoglossus,	hereditas extranucleāris,
discus intervertebrālis,	Matricaria inodōra,	Picoīdes tridactylus,
symphysis pubica,	musculus epicranius,	dysfunctio hepātis,
syndactylia congenita,	caput musculi bicipitis,	Leptinotarsa decemlineata

Завдання 16. Додайте приставку, якої не вистачає

внутрішньочерепний (лат.) - ...craniālis,
виступ (лат.) - ...minentia,
призначений проти сказу (лат.) - ...rabīcus,
підвищена функція (грец.) - ...functio,
обмін речовин (грец.) - ...bolismus,
чотириногі (грец.) - ...pōda,
розчленування (лат.) - ...articulatio,
п'ятипалый (грец.) - ...dactylus,
з'єднання за допомогою зв'язок (грец.) - ...desmōsis,
чотириголовий (лат.) - ...seps,
м'яз, що стискає (лат.) - musculus ...strictor,
знешкодження приміщень, забруднених ртуттю (лат.) - ...mercurisatio,
доядерні організми (грец.) - ...caryōta,
одноквітковий (лат.) - ...flōrus,
напівхордові (грец.) - ..chordāta

Завдання 17. Випишіть словникові форми, перекладіть латинською мовою, виконайте граматичний аналіз кожного слова

Варіант 1. Зміна покоління; родючість ґрунту; набухання насіння; підвид тварини; набухання колоска; структура квітки; форма коробочки; квітка липи; пелюстка маку.

Варіант 2. Лист і квітка тополі; цвітіння рослини; плантація чаю; бульба рослини; структура плоду; ксилема листка.

Варіант 3. Русло і гирло річки; корінь дерева; синтез білка; квітка ромашки; пилек рослини; скручування стебла; ксилема кореня.

Варіант 4. Великий палець стопи людини; ягода суниці; цибулина рослини; корінь тополі; трава звіробою; мікобактерія води; розкриття квітки.

Варіант 5. лист шавлії; схил пагорба; склерифікація стебла; швидкість еволюції; скоростиглість жита; листовий рубець (= рубець листка); листя дерева; частина сітківки.

Прикметники

Завдання 1. Узгодьте прикметники з іменниками та провідмінійте отримані словосполучення

Шорсткувата шкарлупа, стиглий колос, великий кабан, чорне крило, висока тополя, чорне око, стигла цибулина, великий окунь, велике зерно, стигла груша, чорний покрив, шорсткий стовбур

maturus, a, um – стиглий;	magnus, a, um – великий;
niger, gra, grum – чорний;	asper, era, erum – шорсткий;
altus, a, um – високий	spica, ae, f – колос;
bulbus, i, m – цибулина;	pirum, i, n – груша;
aper, pri, m – кабан;	perca, ae, f – окунь;
granum, i, n – зерно;	ala, ae, f – крило;
oculus, i, m – око;	tegumentum, i, n – покрив;
crusta, ae, f – шкаралупа;	truncus, i, m – стовбур; populus, i, f – тополя.

Завдання 2. Визначте відміну та основу прикметників

Albus, a, um – білий; naturālis, e – натуральний, природний;
coeruleus, a, um – синій, голубий; posterior, ius – попередній, пізніший;
simplex, ĩcis – простий; flavus, a, um – жовтий;
niger, gra, grum – чорний; sinister, tra, trum – лівий;
minĭmus, a, um – найменший; composĭtus, a, um – складний;
interior, ius – внутрішній; commūnis, e – загальний;
major, -jus – більший; dulcis, e – солодкий;
majālis, e – травневий; cinereus, a, um – сірий;
recens, entis – свіжий; rosulĭfer, ěra, ěrum – розетконосний;
praesox, ōcis – ранній; ferax, ācis – родючий.

Завдання 3. Випишіть словникову форму кожного словосполучення та перекладіть їх на латинську мову

арніка гірська;	чорна тополя;	шипшина собача;
високий евкаліпт;	кропива дводомна;	вільха клейка;
шовковиця біла;	бузина чорна;	білий стрептоцид;
глід криваво-червоний;	довгий корінець;	верба біла;
маслянистий розчин;	чорна смородина;	чорне кореневище;
водяний шар розчину;	білий кристалічний порошок;	суглинистий ґрунт.

Завдання 4. Перекладіть на українську мову, визначте граматичну форму видового означення

Plantāgo major;	Achillēa nobĭlis;	Ailanthus altissĭma;
Abies alba;	Abies concŏlor;	Sanguisorba minor;
Berbĕris integerrĭma;	Asphodelĭne tenuior;	Asphodelĭne lutea;
Citellus maxĭmus;	Iris elegantissĭma;	Castanea mollissĭma;
Crataegus mollis;	Viburnum odorantissĭmum;	Solānum tuberŏsum.

Завдання 5. Випишіть словникові форми, визначте відмінювання кожного слова, після чого

- а) узгодьте прикметники з іменником;
- б) утворіть від усіх прикметників форми вищого та найвищого ступенів, запишіть їх у словниковій формі;
- в) узгодьте утворені форми вищого та найвищого ступенів з іменником.
Запах (стійкий, гострий, поганий, сильний);
рильце (гладке, просте, товсте);
віночок (довгий, короткий, великий, маленький).

Завдання 6. Вкажіть словникову форму та відмінок кожного слова, перекладіть латинською мовою, поставте отримані словосполучення у Gen. sing.

- осока (стопоподібна, гостра (acūtus, а, um), рання);
- стебло (квітконосне, висхідне, бічне, тверде);
- стебло (сильно розгалужене (найв. ст.), крихкіше, шорсткіше);
- стебло (сильно гіллясте (найв. ст.), більш крихкий, шорсткий);
- рід (сумнівний, рідкісний, природний);
- барбарис (продовгастий, амурський, червоний);
- асфоделіна (кримська, тонка (вищий. ст.), деревоподібна);
- клен (польовий (campester, tris, tre), червоний);
- липа (гола, звичайна (vulgāris, е)).

Завдання 7. Перекладіть видові назви

Adōnis vernālis,	Apis mellifēra,	Aquīla rapax,
Beta perennis,	Blattella germanīca,	Hirūdo medicinālis,
Hordeum vulgāre,	Junipērus communis,	Leonūrus cardiāca,
Lepus arctīcus,	Natrix tigrīna,	Pastor roseus,
Pinus palustris,	Ranuncūlus repens,	Salix caprea,
Trifolium arvense,	Vitis silvestris,	Microptērus salmoīdes,
Arcanobacterium pyogēnes.		

Завдання 8. Утворіть словосполучення і перекладіть їх на латинську мову

- біб (гладкий, зяючий, циліндричний);
- вид (вимираючий, континентальний, новий);
- зуб (акродонтний, постійний, різцевий);
- кисть (гілляста, подвійна, неправильна);
- клітина (вегетативна, двоядерна, живильна);
- фіалка (болотяна, польова, триколірна);
- квітка (гомоциклічна, одностатева);
- живець (волосистий, колючкоподібний, округлий).

Завдання 9. Утворіть вищий і найвищий ступені від поданих нижче прикметників

fragilis, e;	elēgans, antis;	longus, a, um;	simplex, ĩcis;
ater, tra, trum;	tenuis, e;	crassus, a, um;	viridis, e;
magnus, a, um;	usitātus, a, um;	parvus, a, um;	rapax, ācis;
humilis, e;	utilis, e;	celer, ěris, ěre.	

Завдання 10. Перекладіть на українську мову назви видів, звертаючи увагу на особливості передання форм вищого та найвищого ступенів

Ailanthus altissima,	Cetorhīnus maxīmus,	Cercocēbus aterrīmus,
Citellus major,	Eragrostis minor,	Glaucidium minutissimum,
Iris elegantissima,	Jasmīnum odorantissimum,	Junipērus foetidissima,
Ocīnum minīmum,	Pimpinella major,	Polygōnum tenuissimum,
Pulmonaria mollissima,	Rhinanthus major,	Sanguisorba minor.

Завдання 11. Перекладіть на латинську мову

довший джгутик,	найтовстіша мембрана,	передній отвір,
дуже широкий листок,	більш гострий дзьоб,	найновіший вид,
дуже корисна рослина,	верхній епідерміс,	найтонша судина,
більш товсте стебло,	найбільший екземпляр,	задня частина шлунка,
великий ріг,	найнижча трава,	найлегший спосіб.

Завдання 12. Перекладіть на українську мову; вкажіть, чим виражено видове визначення (прикметником у звичайному, вищому або найвищому ступенях; дієприкметником теперішнього або минулого часу)

а) Equisētum arvense, Asphodelīne lutea, Harpagophŷtum procumbens, Dianthus arenarius, Linum usitatissimum, Hyperīcum elēgans, Lemur coronātus, Abies concōlor, Sanguisorba minor, Tettigonia viridissima, Ledum decumbens, Cucurbīta maxīma, Picea pungens, Equisētum fluviatīle, Rosa inodōra, Amorīa repens, Malva neglecta, Elēphas maxīmus, Huso daurīcus;

б) Plantāgo major, Achillēa nobīlis, Ailanthus altissima, Abies alba, Berbēris integerrīma, Asphodelīne tenuior, Linum flavum, Citellus maxīmus, Iris elegantissima, Castanea mollissima, Crataegus mollis, Viburnum odorantissimum, Solānum tuberōsum, Dianthus aciculāris, Ranuncūlus repens, Equisētum ramosissimum, Brassica juncea.

Завдання 13. Утворіть від даних власних імен видові епітети - прикметники

а) з допомогою кінцевого елемента **-ensis, e**

Algeria (Алжир), Islandia (Ісландія),
Arunachal (Pradesh) (Аруначал – Прадеш, регіон в Індії),
Ава (колишня столиця Бірми), Anadyr (Анадир), Alulu (пів. – схід. Сомалі);

б) з допомогою кінцевого елемента **-ĭcus, a, um**

Italia (Італія), Babylonia (Вавилон), Armenia (Арменія),
Islandia (Ісландія), Abyssinia (Абіссинія, колишня назва Ефіопії),

Alaschan (Алашань, гірський хребет на півночі Китаю; пустеля в центр. Азії)
India (Індія);

в) з допомогою кінцевого елемента *-ānus, a, um*

Amerīca (Америка), Bactria (древня країна в Азії),

Audrey (Harris) (англ. особа, яка подорожує по Сіккіму та Гімалаях), Afrīca (Африка);

г) з допомогою кінцевого елемента *-īnus, a, um*

Alexandria (м. Александрія, Єгипет), Alpes (Альпи).

Завдання 14. Перекладіть на українську мову; вкажіть, чим виражено видове визначення (іменником у *Nom. sing.*, *Gen. sing.* або *Gen. pl.*; прикметником у звичайному, вищому чи найвищому ступенях; дісприкметником)

Acroptilon repens,	Chamaeleo chamaeleon,	Huso dauricus,
Adonis wolgensis,	Cypripus carpio,	Natrix natrix,
Harpagophytum procumbens,	Adonis autumnalis,	Acorus calamus,
Equisetum ramosissimum,	Allium cepa,	Aethusa cynapium,
Fagopyrum esculentum,	Amoria repens,	Sanguisorba minor,
Tettigonia viridissima,	Gyromitra gigas,	Cerasus avium,
Equisetum pratense,	Struthio camellus,	Fagopyrum sagittatum,
Capra hircus,	Citellus citellus,	Hypericum acutum.

Завдання 15. Утворіть вищий та найвищий ступені від поданих нижче прикметників

fragilis, e; elegans, antis; longus, a, um; simplex, icis; ater, tra, trum; tenuis, e; crassus, a, um; viridis, e; magnus, a, um; usitatus, a, um; parvus, a, um; rapax, acis.

Завдання 16. Перекладіть видові назви на українську мову, звертаючи увагу на особливості передачі форм вищого та найвищого ступенів

Ailanthus altissima,	Cetorhinus maximus,	Cercocarpus aterrimus,
Citellus major,	Eragrostis minor,	Glaucidium minutissimum,
Iris elegantissima,	Jasminum odorantissimum,	Juniperus foetidissima,
Ocimum minimum,	Pimpinella major,	Polygonum tenuissimum,
Pulmonaria mollissima,	Rhinanthus major,	Sanguisorba minor.

Завдання 17. Вкажіть словникову форму кожного слова та перекладіть його на латинську мову

Варіант 1.

великий ряд;	конвалія травнева;	права рука;
абсолютно гола (найв. ст.) рослина;		верхній край;
більш суворий клімат;		журавлина чотирипелюсткова;
горбиста рівнина;	лобода садова;	поліморфний рід;
перловник одноквітковий;		рівний колос.

Варіант 2.

природний відбір; цікавий підвид; діючий вулкан;
сніговий покрив; ялівець звичайний (communis, e);
дуже колючий чагарник; велике крило і мале крило;
трава горичвіту весняного; незрілий плід; дуже високий ріг.

Варіант 3.

північне передгір'я; їстівне насіння; жіноча стаття;
дрібний порошок; хромосомна мутація; червоний сік;
дуже густий колос; м'якший лист;
лобода блискуча (лискуча); багатоклітинний міцелій.

Варіант 4.

судинний скелет листка; парасолька складна (проста);
острівна популяція; солодкий плід;
повітряний міцелій; морква посівна;
перфорована перегородка; ажурна крона;
верхній бік листка; лобода стрілоподібна.

Завдання 18. Визначте тип відмін іменників, виділіть основу і запишіть форми іменників

а) у Nom. pl. і Gen. pl.;

б) у Acc. sing., Acc. pl., Abl. sing., Abl. pl.

silva, ae f – ліс; cortex, icis m – кора;
piscis, is m – риба; gramen, inis n – злак;
tribus, us f – триба; facies, ei f – поверхня.

Завдання 19. Узгодьте прикметники з іменниками, укажіть словникові форми й типи відмінків кожного слова, утворіть форми

а) у Nom. pl. і Gen. pl.;

б) у Acc. sing., Acc. pl., Abl. sing., Abl. pl.

запах (сильний, сильніший, дуже сильний);
вид (рідкісний, дуже рідкісний);
колос (ламкий, ламкіший, надзвичайно ламкий);
бульба (велика, більша, дуже велика).

Завдання 20. Перекладіть на українську мову; вкажіть, чим виражено видове визначення (іменником у Nom. sing., Gen. sing. або Gen. pl.; прикметником у звичайному, вищому або найвищому ступенях)

Agropyron desertorum;	Acōrus calāmus;	Equisētum arvense;
Cucurbīta pepo;	Linum usitatissimum;	Matricaria chamomilla;
Bombus silvārum;	Tettigonia viridissīma;	Linum flavum;
Panthēra pardus;	Cucurbīta maxīma;	Rosa inodōra;
Panthēra leo;	Elephas maxīmus;	Equisētum ramosissimum.

Завдання 21. Зазначте словникову форму кожного слова і перекладіть на українську мову

A. folia Plantaginis majōris; radīces plantārum; sub arboribus altis; rami inflorescentiae; tubēra caulīna; in planitiēbus montānis; specimīna europaea; flores cum fructibus immatūris; genēra animalium; in parte media; sub squama.

B. radīces Primūlae; flores immatūri; radii plantae; in partem mediam; inter animalia marīna; in collibus sterilibus; cum foliis viridibus; sub apīce; altitūdo supra mare; squamae tenērae; differentiae essentiāles.

Завдання 22. Зазначте словникові форми кожного слова та перекладіть їх на латинську мову

A. змішані екземпляри; види рослин; набрякання насіння; озера і ставки; підвид тварин; посіви пшениці; колосся жита; фаланги пальців; коріння дерев; пелюстки маку снодійного; пилок рослин; північні передгір'я; ранні бруньки.

B. медоносні бджоли; барханні піски; свіжі ягоди; ароматний збір; мочкувате коріння; чагарники і дерева; родючі землі; квітконосні бруньки; живці відігнуті; верхні пластини; густі і маленькі розетки.

Завдання 23. Зазначте словникові форми кожного слова та перекладіть на латинську мову конструкції з прийменниками

після природного поширення насіння;	на плантаціях чаю;
з кісточок маку снодійного;	на піщаному березі;
до осінніх заморозків (множинна ч.);	на квітконосних стеблах;
із гілками подовженими, простими;	для ін'єкцій;
листочки із загостреними зубчиками;	квітконіжки зі стебельчастими залозками;
серед диких звірів;	квітки, що плавають на поверхні води.

Завдання 24. Утворіть назви родин тварин і рослин та перекладіть їх

A.

Asparāgus, i m – спаржа;	Piper, ěris n – перець;
Campanŭla, ae f – дзвіночок;	Acōrus, i m – айр;
Cucurbīta, ae f – гарбуз;	Cornus, i m – кизил;
Morus, i f – шовковиця, тутове дерево;	Convolvŭlus, i m – в'юнок;
Linum, i n – льон;	Salix, īcis f – береза;
Berbēris, īdis f – барбарис;	Begonia, ae f – бегонія;
Acer, ěris n – клен;	Saxifrāga, ae f – каменеломка.

B.

Talpa, ae f – кріт;	Lepus, ōris m – заєць;	
Mus, Muris m – миша;	Motacilla, ae f – трясогузка;	
Erinaceus, i m – їжак;	Perca, ae f – окунь;	
Falco, ōnis m – сокіл;	Sorex, īcis m – землерийка;	
Delphīnus, i m – дельфін;	Ursus, i m – ведмідь;	
Strix, Strigis f – сова;	Bombus, i m – джміль;	Rana, ae f – жаба.

Завдання 25. Перекладіть на латинську мову

Варіант 1. Густі бруньки; рослина без коріння; бічні сегменти; після сушіння кореневищ, листя; серед скель із мармуру; опис нових видів; ранкові заморозки; зі стислим діагнозом; розетки прикореневого листя.

Варіант 2. Єдині зразки; природні умови; притоки річок; зміна поколінь; квіти з приємним ароматом; гриби на корі тропічних дерев; рідкісні види; стебла з червоними квітками; біля схилів гір.

Варіант 3. Багатоквіткові бруньки; цільні бульби; підгірні рівнини; верхні шари ґрунту; під льодом річки; у кратері згаслого вулкана; між посівами пшениці; стебло з рідкісними шипами; форма дерев і чагарників.

Варіант 4. Багаторічні чагарники; позеленіння квіток; теплолюбні дворічні рослини; м'якоть плодів; в атмосферному пилю; стебла із зеленим листям, зібраним у розетку біля кореня; проти кашлю; серед морських риб.

Терміноелементи Додаткові завдання

Завдання 1. Перекладіть на українську мову

Hippocrātes, Claudius Galēnus “De antidōtis”, Aesculapius, Alexander Magnus, Aulus Cornelius Celsus “De medicīna”, Titus Lucretius Carus “De natūra rerum”, Porcius Cato Major “De re rustica”, Vesalius, Marcus Tullius Cicero, Carōlus Linnaeus “Genēra plantārum”, “Species plantārum”, “Philosophia botanica”, Scribonius Largus “De compositiōne medicamentōrum”.

Завдання 2. Перекладіть на українську мову

а) Vita brevis, ars vero longa, occasio autem praeceps, experientia fallax, iudicium difficile (*Hippocrātes*).

б) Nomina si nescis, perit cognitio rerum.

Nomina generica, quae ex Graeca vel Latina radicem non habent, rejicienda sunt.

Nomina generica adjectiva substantivis pejora sunt.

Nomina generica, quae characterem essentialem vel habitum plantae exhibent, optima sunt (*Carōlus Linnaeus “De nomenclatura botanica”*).

в) Cognitiōne speciērum innititur omnis solida eruditio physica, oeconomica, medica immo omnis vera cognitio humana.

Speciei notitia consistit in nota essentiali, qua sola ab omnibus congeneribus distinguitur. Sine notitia generis nulla certitudo speciei.

Differentia specifica continent notas, quibus species a congeneribus differt.

Nomen specificum autem continent differentiae notas essentialis.

Nomen specificum legitimum plantam ab omnibus congeneribus distinguat; triviale autem nomen legibus etiam num caret (*Carōlus Linnaeus “De nomenclatura botanica”*).

г) Botanice est scientia naturalis, quae vegetabilium cognitiōnem tradit (*Carōlus Linnaeus*).

д) Non convalescit planta, quae saepe transfertur (*Seneca*).
Herbarium praestat icōni (*Carolus Linnaeus*).

Завдання 3. Знайдіть українські еквіваленти латинських біномінальних термінів, зверніть увагу на видовий епітет

Adōnis turkestanica	Adōnis amurensis	Adōnis wolgensis	
Ajūga laxmanii	Berbēris juliānae	Cetraria islandica	Drosēra anglica
Batrachium kaufmanii	Betūla maximowicziana		

росянка англійська	шовківник Кауфмана	адоніс туркенстанський
барбарис Юліани	береза Максимовича	цетрарія ісландська
адоніс волзький	адоніс амурський	айюга (живучка) Лаксмана

Завдання 4. Перекладіть на українську / латинську мови видові назви, вкажіть словникові та граматичні форми всіх слів; зверніть увагу на граматичну форму видового визначення

а) *Berbēris juliānae*, *Tussilāgo farfāra*, *Lactobacillus animālis*, *Sphaerothēca morsuuae*, *Aspergillus oryzae*, *Cornus mas*, *Agropyron desertorum*, *Acōrus calāmus*, *Achillēa millefolium*, *Atrōpa belladonna*, *Capsella bursa-pastōris*, *Eucalyptus globūlus*, *Streptococcus lactis*, *Natrix natrix*, *Struthio camēlus*, *Citellus citellus*;

б) *Puccinia graminis*, *Cucurbīta pepo*, *Zea mays*, *Polygōnum bistorta*, *Matricaria chamomilla*, *Bombus silvārum*, *Lynx lynx*, *Panthēra pardus*, *Vaccinium myrthyllus*, *Acarus calāmus*, *Polygōnum hydropiper*, *Culex pipiens-molestus*, *Primūla veris*, *Artemisia absinthium*, *Thymus serpyllum*, *Panthēra leo*.

с) Красавка або беладона звичайна, динне дерево, женьшень звичайний, солянка Ріхтера, гранатове дерево, мучниця звичайна, шоколадне дерево, грицики звичайні, первоцвіт весняний, деревій звичайний.

Завдання 5. Визначте українські еквіваленти біномінальних термінів, зверніть увагу на видовий епітет

Rugōsa rajcovae	Equus przhevalsci	Rugōsa ellenae
Primūla Komarōvi	Quercus hartwissiana	Magnolia veitschiōrum
Abies sibirica	Aconitum karakolicum	

ругоза Єлени	ялиця сибірська	первоцвіт Комарова
дуб Гартвісса	ругоза Райкової	аконіт каракольський
кінь Пржевальського		магнолія Вейтшерів.

Завдання 6. Утворіть від даних власних імен видові епітети - іменники

Apetz (нім. ентомолог), *Armand* (франц. місіонер в Китаї, орнітолог),
Avicenna (Авіцена, перс. вчений, філософ, лікар),
Audouin (франц. орнітолог, ентомолог),
Aziz (Азіз, король Саудівської Аравії), *Baker* (англ. орнітолог, зоолог),
Baird (амер. орнітолог), *Bangs* (амер. зоолог),

Acharoni (литовський, ізраїльський зоолог), Abadie (франц. орнітолог).

Завдання 7. Утворіть назви родин тварин і рослин та перекладіть їх

а) Asparāgus, i m – спаржа; Piper, ěris n – перець; Campanŭla, ae f – дзвіночок;
Acōrus, i m – айр; Cucurbīta, ae f – гарбуз; Cornus, i m – кизил;
Morus, i f – шовковиця, тутове дерево; Convolvŭlus, i m – в'юнок;
Linum, i n – льон; Salix, īcis f – береза;
Berbĕris, īdis f – барбарис; Begonia, ae f – бегонія;
Acer, ěris n – клен; Saxifrāga, ae f – ломикамінь (камнеломка);
Cypĕrus, i m – циперус (сить)

б) Talpa, ae f – кріт; Lepus, ōris m – заєць;
Mus, Muris m – миша; Motacilla, ae f – трясогузка;
Erinaceus, i m – їжак; Perca, ae f – окунь;
Falco, ōnis m – сокіл; Sorex, īcis m – землерийка;
Delphīnus, i m – дельфін; Ursus, i m – ведмідь;
Strix, igis f – сова; Bombus, i m – джміль; Rana, ae f – жаба.

Завдання 8. Перекладіть на українську мову

Amphipōda, Blattoptĕra, Cavicornia, Chondrichthyes,
Coliiformes, Chaetognātha, Cyclostomāta, Violaceae,
Embioptĕra, Felīdae, Pegasiformes, Primātes,
Heteroptĕra, Macropodīdae, Saccoglossa, Ranīdae,
Mammalia, Colubridae Equidae, Ornithopoda Pteropsīda,
Dermaptĕra, Camelīdae, Macropodīdae.

Завдання 9. Перекладіть на українську мову

а) Species Tritūrus cristātus et Tritūrus vulgāris genus Tritūrus formant.

Salamandra atra, Salamandra maculāta, Salamandra caucasīca et Salamandra salamandra genus Salamandra componunt.

Ambo genĕra ad familiam Salamandrīdae, subordīnis Salamandroidea, ordīnis Urodĕla pertinent.

б) Species Viōla odorāta, Viola tricolor, Viola arborescens ad genus Viōla, familiae Violaceae, ordīnis Violāles pertinent.

Завдання 10. Додайте префікс, якого бракує

чотириголовий (лат.) - ...сепс, чотирилапі (грец.) - ...pōda,
п'ятипалий (грец.) - ...dastŭlus, напівхордові (грец.) - ...chordāta,
одностатевий (лат.) - ...sexuālis, двокрилий (лат.) - ...alātus,
триколірний - ...color, семипелюстковий (грец.) - ...petālus,
дев'ятипелюстковий (грец.) -petālus,
.....flōrus, a, um - ...десятиквітковий (лат),
.....canālis, is m – напівканал (лат),

.... dontīdae, ārum f – восьмизубові (грец.),
 spōrus, a, um – шестиспоровий (грец.),
 flōrus, a, um – п'ятиквітковий (лат.),
foliātus, a, um – чотирилистий (лат).

Завдання 11. Перекладіть терміни, звертаючи увагу на значення префіксальних морфем (префіксів і числівників)

Viōla tricōlor,	hemispherium cerēbri,	ductus excretorius,
Leonūrus quinquelobātus,	evolutio postembryonālis,	reproductio asexuālis,
concha bivalvis,	reflexus incondicionālis,	Piscis semitransitorius,
ganglion submaxillāre,	hybridizatio, intraspecifica et interspecifica,	
segmentatio superficiālis,	nervus hypoglossus,	hereditas extranucleāris,
discus intervertebrālis,	Matricaria inodōra	Picoīdes tridactylus,
symphysis pubica,	musculus epicranius,	dysfunctio hepātis,
syndactylia congenita,	caput musculi bicipitis,	Leptinotarsa decemlineata.

Завдання 12. Визначте значення терміноелементів у складі терміна та його загальний зміст

cytolysis, autoinfectio, aërobius (aërobicus), megalocytus, tetrandrus, brachydactylus, phyllophyton, macrocarpus, micropterus, cytogenesis, somatogenus, sexapodus, chromatophorum, Branchiopoda, Phyllopoda, genotypus, biogenus, hydrolysis, lysosoma, erythrocytus, Chilopoda, erythroblastus, androgenesis, carpologia, cheilanthus, leucochilus, trophoblastus, dendrológus, Polycladus, macrococcus, caryogamia, cystocarpium, Ctenophora, Dasyurus, diplococci, eugenica, eutrophus, Limnophilus, Glycyrrhiza, Gymnospermae, hypoxaemia, lasiocarpus, leptodactylus, mycológus, morphologia animalium, neurophyllus, Masthodontus, Oligoneuridae, ornithophilia, orthogenesis, oxyhaemoglobinum, photobiologia, polyrrhizus, Rhinoceros, Staphylococcus, Streptococcus, sporoderma, urocarpus, Xanthophyta, actinophagi, anthropogenesis, calophyllus, chrysocarpus, cryptophyta, epidermis, dolichocephalus, Gastropoda, haemocytus, haemophilia, glykaemia, heliobiologia, heterocarpus, holoccephalus, homeostasis, hydrolysis, Isoptera, lepidopterus, lithophyta, Mycetophagus, monopetalus, phagocytus, hydrophilia, Philopotamus, phylogenesis, polyphagia, Saccoglossa, trophocytus.

Завдання 13. Допишіть відсутній терміноелемент

водна рослина – hydro...;	членистоногі - ... pōda;
верхньоплідний - ... carpus;	червоні клітини крові - ... cŷti;
багатопалий – poly... ;	широколистий platy... ;
крупноголовий -cephalus;	процес утворення еритроцитів - .. poēsis;
одноголовий – mono... ;	первинно-зяброві – Proto... ;
короткоголовість - ... cephalia;	що виникає в самому організмі – auto... ;
викликає забарвлення - ... gēnus;	ніжкоплідний – podo... ;
золотистоплідний - ... carpus;	
колосonosний – stachy ...;	однорідний - ... gēnus;

суцільнопелюстковий - ...petālus; каменелюбний – litho...;
 прихованоплідний - ...carpus; довгоплідний - ...carpus;
 широкогіллястий - ...clādus;
 спричинений діяльністю людини – anthropo... ;
 що харчується за допомогою грибів – myco... ;
 лускоплідний – lepido... ;
 рівнокрилий - ... ptērus; спричинений діяльністю людини - ...
 gēnus;
 короткоязичковий - ...glossus; пелюсткоподібний - ...ideus ;
 що живиться рослинами - ...trōphus; прямогіллястий - ...clādus;
 широконосий – platy...; коренеподібний - ...morphus;
 густоквітковий - ... anthus; чорноспоровий – melano... ;
 мишоподібний – myo... ; голотичинковий - ...andrus;
 зуболистий - ...phyllus; носоквітковий – rhin... ;
 коренеплідний - ...carpus; озерний (болотний) - ...bius;
 спорогенний – sporo... ; сітківкокрилі – Neuro... ;
 птаходзьобий - ...rhynchus; широкогіллясті – eury... ;
 довгохвості – dolicho... ; гребневики - ... phōra;
 чотиризубий – tetr...; кореневласні – Rhizo...;
 безхвостий – an...; беззубка (моллюск) - ...odonta;
 різноспоровість - ... sporia; жовтоплідний - ... carpus;
 підвищено-радісний настрій - ...phoria
 густилистий - ... phyllus;
 спора, яка формується усередині організму - ... spōra;
 розділ цитології, що вивчає клітинне ядро - ... logia;
 основний запасний вуглевод (полісахарид) людини і тварин, що утворюється з
 цукру в печінці та м'язах - ...gēnum;
 рослини, в яких бруньки поновлення закладаються під землею або під водою
 (тобто приховано) – crypto ... ;
 організм, що використовує енергію світла для забезпечення життєдіяльності -
 ...trōphus;
 використовує як джерело живлення (інші) речовини, що знаходяться поза
 організмом - ... trōphus;
 форма розмноження, за якої в утворенні зародка бере участь тільки чоловіче ядро
 - ... genēsis;
 великі клітини, що утворюються в зародках вищих тварин - ... blasti;
 цитоплазматична структура, в якій здійснюється синтез меланіну - ... sōma;
 крилата (літаюча) ящірка кінця юрського періоду - ... dastȳlus;
 рослини, що отримують усе необхідне з повітря – ауоро... ;
 запилення квіткових рослин птахами – ornitho...
 знижений вміст кисню в тканинах - ... oxia;
 зелений пігмент листя рослин, за допомогою якого вони здійснюють фотосинтез
 - ... phyllum;

шкірний покрив голови хребетних, утворений шкірними за походженням кістками - ... cranium,
клітини, здатні захоплювати й перетравлювати сторонні тіла - ...с҃҃ті.

Грецькі суфікси

Завдання 1. Визначте значення термінів

ascomycētes, Nematōdes, chronobiologia, cyanida,
allochoria, zoothōrus, cryophŷta, coenogenēsis,
coenobiōsis, gonocŷtus, sporogonia, helminthōsis,
hystolŷsis, histiogenēsis, metamerium, pachycarpus,
Pantopōda, lipīda, hydrophōbus, haploīdum,
Liliīdae, xiphoideus, pseudogamia, rhynchophyllus,
saprophŷton, scleroblasti, orthognatismus, stenocarpus,
schizogonia, schistosōma, thermotaxis, Heterotrīcha,
Trichocephālus, zoophilia.

Завдання 2. Доповніть терміни відповідними одиницями

наукова дисципліна про методи датування подій і природних явищ шляхом аналізу річних кілець деревини – dendro... logia;
сукупність тварин, що мешкають спільно за певних умов – zoo... ;
той, що може жити за низької температури - ... phīlus;
поширення спор або насіння птахами – ornitho... ;
процес розмноження споровиків – sporo... ;
простокolosий - ...stachyus;
плоскі черв'яки – plat... ;
сегментація тіла тварини на частини, що схожі за будовою – meta... ;
всеїдний - ...phāgus;
жорстко (твердо) листковий - ...phyllus;
рід черв'яків-паразитів, що мешкають у просвіті кровоносних судин ссавців - ...sōma
організм, що харчується рештками інших організмів, які розкладаються - ...phāgus;
звуження стравоходу – esophago... ;
ущільнення тканини м'язів – myo...;
несправжня ягода - ... baccā;
пальмовий довгоносик (букв. “дзьобonos”) - ...phōrus;
руйнування тканин організму - ...lŷsis;
щелеповидні - ... stomāta;
хибна ніжка - ... podium;
укорочена щелепа – brachy... ;
вертикальне (пряме) положення тіла – ortho... ;
хвороба тварин, що передається людині - ... nōsis;
простокolosий - ... stachyus;

відділ антропології, в якому вивчаються варіації будови окремих частин тіла - ...logia;
 колонія організмів, які проживають спільно - ... bium.

Латинські початкові та кінцеві терміноелементи

Завдання 1. Визначте значення термінів

acutirostris,	aequilātus,	albifrons,	angustifolius,	araneomorphus,
atropurpureus,	brevicaudātus,	ruficollis,	tricolor,	nigricornis,
Firmicūtes,	dentiformis,	flavimaculātus,	floriger,	grandiflorus,
latifolius,	longiracemōsus,	arenōsus,	magnifolius,	ovātus,
pauciflorus,	racemifer,	rubrofusus,	spinicaudātus,	umbelliflorus,
fructivorus,	racemōsus,	ramicūlus,	spicula,	globulus,
fibrōsus,	Saccoglossa.			

Латинські суфікси

Завдання 1. Допишіть латинський словотвірний елемент, якого бракує (кореневий або суфіксальний)

рудохвостий - ...caudus;	що мешкає в землі – terri... ;
леткі речовини рослин, здатні вбивати бактерії – phyton... ;	
рогоподібний - ... formis;	з м'якою шкірою – teneri... ;
зубоподібний – denti... ;	колючконогий – spini... ;
підводний – subaqu... ;	багатоквітковий - ... florus ;
м'ясоїдний – carni... ;	чорноплямистий ... maculātus;
ломикамін (рослина) - ... frāga;	коропоподібні – Cyprino... ;
що мешкає на гілках - ... cōla;	волосистий – pil... ;
великолистий – magni... ;	щитоносий – scuti... ;
двозубий – bi... ;	зонтиковий - ... ātus.

Завдання 2. Перекладіть на українську мову

corpus vertēbrae,	Grus grus,	musculus colli,	Capsella bursa-
pastōris,			
caput animālis,	articulatio genus,	proboscis elephantis,	Vespa crabro,
cortex Quercus,	Corvus cornix,	basis cranii,	Sus scrofa,
Vulpes vulpes,	Ctenocephālus felis,	gemma Betūlae,	Cygnus cygnus,
Hyphoderma bovis,	Panthēra leo.		

Завдання 3. Перекладіть на латинську мову

кореневище рослини,	голова птаха,	скелет лева,
луска риби,	труп тварини,	форма клітини,
листок м'яти,	колос пшениці,	волокно м'яза,
квітка тополі,	пластинка дуги хребця,	
ширина стопи людини,	товщина гумусу,	
крило чайки та голуба,	дзьоб яструба та сокола.	

Переклад уніомінальних біологічних термінів

Завдання 1. Визначте ранг кожного терміна, звертаючи увагу на граматичні ознаки (суфікси та закінчення). Зазначте, до якої таксономічної ієрархії вони належать

а) *Insecta* (комахи), *Hymenoptera* (перетинчастокрилі), *Formica* (мураха), *Formicidae* (мурахи), *Formica rufa* (мураха руда), *Animalia* (тварини), *Arthropoda* (членистоногі).

б) *Magnoliopsida* (дводольні або магноліопсиди), *Magnoliophyta* (покритонасіннієві), *Magnolia grandiflora* (магнолія великоквіткова), *Magnolia* (магнолія), *Magnoliales* (магноліоцвіті), *Magnoliaceae* (магнолієві), *Plantae* (рослини).

в) *Coronella austriaca* (звичайна мідянка), *Colubridae* (вузькоподібні), *Animalia* (тварини), *Reptilia* (плазуни), *Chordata* (хордові), *Coronella* (мідянки або гладкі полози), *Squamata* (лускаті).

г) *Chordata* (хордові), *Animalia* (тварини), *Rana ribunda* (озерна жаба), *Anura* (безхвості), *Amphibia* (земноводні), *Rana* (жаба), *Ranidae* (жаби).

д) *Cantharellus cibarius* (лисичка справжня, або півник), *Cantharellus* (лисичка), *Cantharellales* (лисичкові), *Agaricomycetes* (агарикоміцети), *Basidiomycota* (базидіоміцети), *Cantharellaceae* (лисичкові), *Fungi* (гриби).

Завдання 2. Перекладіть на українську мову, звертаючи увагу на особливості оформлення в *Nom. pl.* різних таксономічних категорій

а) *Valerianaceae*, *Glomerulomycetes*, *Cucurbitales*, *Ulotrichophyceae*, *Xanthophyta*, *Ophioglossales*, *Ebenales*, *Coscinodisciales*, *Siphonales*, *Charophyta*, *Arphales*, *Chroococcophyceae*, *Saccharomycetales*, *Lichenes*, *Zingiberales*, *Ulmaceae*, *Pezizales*, *Zygnematales*, *Zygomycota*, *Ophyoglossophyta*, *Cyperaceae*.

б) *Poales*, *Mucorales*, *Aceraceae*, *Ulotrichophyceae*, *Ophioglossales*, *Coscinodisciales*, *Siphonales*, *Arphales*, *Chroococcophyceae*, *Saccharomycetales*, *Salicaceae*, *Urticaceae*, *Nymphaeaceae*, *Ranunculales*, *Cucurbitales*, *Rhodophyta*, *Chytridiomycetes*, *Urticaceae*, *Glomerulomycetes*.

Завдання 3. Перекладіть на українську мову

Descriptio *Helichrysi orientalis* botanica

Helichrysum orientale dense et adpresse albolanātun, ramis elongātis simplicibus, foliis crassiusculis inferioribus dense congestis oblongo-spathulātis obtūsis basi longe attenuātis superioribus anguste linearibus, capitulis majusculis ovātis citrinis pedicellis crassis suffultis, involucris nitidi phyllis laxis concāvis obtūsis ab externis triplo brevioribus ad intima (phylla) basi unguiculata sublanata sensim auctis (Boissier, Flora orientalis).

Завдання 4. Перекладіть на українську мову

а) Coloniae effūsae, atrobrunneae, granulōsae. Hyphae basāles plerumque superficiāles, pro parte in substrāto immersae, subhyalīnae vel pallīde brunneae, septātae, ramōsae, 1,5–2,5 mm crassae.

Слова для перекладу: effūsus, a, um - розлогий; atro-brunneus, a, um - темно-коричневий; granulōsus, a, um - зернистий, із зернистою структурою; hypha, ae f - гіфа; basālis, e - базальний; superficiālis, e - поверхневий; substrātum, i n - субстрат; immersus, a, um - занурений; subhyalīnus, a, um - субгіаліновий; pallīde - блідий; brunneus, a, um - коричневий; septātus, a, um - септований;

б) Costa haud crassa, sed distincte convexa producta sensim in alas excurrens.

Слова для перекладу: costa, ae f - ребро; crassus, a, um - товстий; distincte - явно, ясно, помітно; convexus, a, um - опуклий; sensim - поступово; productus, a, um - простягнутий, розтягнутий, відтягнутий, подовжений; ala, ae f - крило; excurrens, entis - збігаючий, перехідний;

Завдання 5. Перекладіть на українську мову.

Береза черна

Найбільш теплолюбний вид беріз з ажурною кроною; з овальним листям, широким біля основи і гострим або тупим у напрямку до верхівки.

Слова для перекладу: береза - Betūla, ae f; чорний - niger, gra, grum; найбільше - maxime; теплолюбний - thermophilus, a, um; вид - species, ēi f; крона - coma, ae f; ажурний - collucātus, a, um; овальний - ovālis, e; лист - folium, i n; біля основи - basis, is f (без прийменника); широкий - latus, a, um; гострий - acer, cris, cre; тупий - obtūsus, a, um; у напрямку до - versus (Acc.), верхівка (листка) - apex, īcis m.

Буряк звичайний

Однорічна або багаторічна рослина з прямим, гіллястим стеблом; з довгастим листям; з плодами ниркоподібної форми.

Слова для перекладу: буряк - Beta, ae f; звичайний - vulgāris, e; однорічний - annuus, a, um; багаторічний - perennis, e; рослина - planta, ae f; прямий - rectus, a, um; гіллястий - ramōsus, a, um; стебло - caulis, is m; довгастий - oblongātus, a, um; листок - folium, i n; плід - fructus, us m; брунькоподібний - gemmoideus, a, um; форма - forma, ae f.

Журавлина дрібноплідна

Чагарничок вічнозелений зі стеблом гнучким ниткоподібним; з грибом, який на корінні журавлини живе, з клітинами кореня нитками з'єднаним.

Слова для перекладу: журавлина - Vaccinium, i n; дрібноплідний - microcarpius, a, um; чагарничок - fruticūlus, i m; вічнозелений - sempervivens, ntis; стебло - caulis, is m; ниткоподібний - filiformis, e; гнучкий - flexilis, e; гриб - fungus, i m; мешкає - habitans, ntis; корінь - radix, īcis f; з'єднаний - conjunctus, a, um; нитка - filum, i n.

Терміноутворення шляхом складання кореневих морфем грецького походження

Завдання 1. Допишіть відсутній грецький терміноелемент

шестипелюстковий – hexa...; той, що виникає під впливом психіки – psycho...; первинно-зяброві – Proto...; сухоллюбний – xero...;
перетинчастокрилий – hymeno...; дрібноквітковий - ...anthus;
тепллюбний – thermo...; широкохвостий – plat... ;
п'ятипалий – penta...; кольоророзташування – antho...;
наука про отруйні речовини – toxico...;
реакція розкладання речовини за участю води – hydro...;
той, що спричиняє захворювання, - patho...;
наука, що вивчає закономірності утворення та розвитку зародка, - embryo....
фахівець у галузі науки про природні життєві процеси в організмі – physio...;

Завдання 2. Перекладіть на латинську мову

запилення рослин тваринами;	золотистоплідний;
вчення про дерева;	водна рослина;
голоплідний;	будь-яка клітина крові, що сформувалася;
маленька куляста бактерія;	багатоспоровий;
наука про життя, про живі організми;	той, хто не переносить вологи;
той, хто породжує гниття;	коротконогий;
світлюбний;	великий еритроцит;
лускокрилий;	зеленопелюстковий;
наука про походження та еволюцію людини.	

Завдання 3. Виділіть грецькі терміноелементи та визначте значення терміна в цілому

Pterodactylus, i m;	anthropologia, ae f;	sporogenēsis, is f;
Gastropoda, ōrum n;	Chlorophyta, ōrum n;	heterophyllus,
Staphylococcus, i m;	erythrocytus, i m;	chrysocarpus, a, um;
cryophilus, a, um;	ornithorhynchus, a, um;	hydrochōrus, a, um;
thermophilī, ōrum m;	zoophāgum, i n;	dasyphyllus, a, um;
trophocŷti, ōrum m;	saprophāgus, a, um;	lithophilus, a, um;
Protozōa, ōrum n;	biogenēsis, is f;	autolŷsis, is f;
brachycephalus, i m.		

Грецькі кореневі терміноелементи в сучасних біологічних термінах

Завдання 1. Виокремте спільний терміноелемент у низці термінів, вкажіть його значення та значення кожного терміна в цілому

а) oxyphilus, a, um; drymophilus, a, um; limnophilus, a, um; cryophilus, a, um;
anemophilus, a, um; bryophilus, a, um; xerophilus, a, um; geophilus, a, um;

- б) holopetālus, a, um; isopetālus, a, um; polypetālus, a, um;
 в) macroglossus, a, um; brachyglossus, a, um; Saccoglossa, ōrum n;
 г) leptodermaticus, a, um; sporoderma, ātis n; pachydermaticus, a, um;
 sclerodermaticus, a, um;
 д) polyandriā, ae f; polyclādus, a, um; polygamia, ae f; polygāmus, a, um;
 polyp̄terus, a, um; polyspermus, a, um; polysp̄orus, a, um;
 е) polyphagīa, ae f; phagocytōsis, is f; monophagia, ae f polyphāgus, i m;
 phytophāgus, a, um.

Завдання 2. Визначте значення грецьких терміноелементів у складі кожного терміна та значення терміна в цілому

Heliophīlus, a, um;	haemocytus, i m;	polydactylus, a, um;
hydrophīlus, a, um;	polyrrhizus, a, um;	lithophīlus, a, um;
hydrophōbus, a, um;	polyphyllus, a, um;	anthropogēnus, a, um;
brachypt̄erus, a, um;	macrocephalia, ae f;	Pteropōda, ōrum n;
thermophīlus, a, um;	polypōdus, a, um;	hydrophŷton, in;
Chiropt̄era, ōrumn;	Streptococcus, i m;	mycotrōphus, a, um;
phyllotaxis, is f;	gymnocarpus, a, um;	polyphyllus, a, um;
isomorphus, a, um;	photophīlus, a, um;	polypetālus, a, um;
androgēnum, i n;	mesōpus, ōdis;	polyrrhizus, a, um;
ornithosporia, ae f;	aērobīcus, a, um;	heterogēnus, a, um;
caryogamia, ae f.		

**Терміноутворення за допомогою
кореневих морфем латинського походження**

Завдання 1. Виокремте спільний терміноелемент у низці термінів, укажіть його значення та значення кожного терміна в цілому

- а) lignicōla, ae m, f; seminicōla, ae m, f; corticicōla, ae m, f; humicōla, ae m, f;
 silvicōla, ae m, f; palmicōla, ae m, f; floricōla, ae m, f; liticōla, ae m, f;
 б) longicaudātus, a, um; brevicaudātus, a, um; bicaudātus, a, um; ruficaudātus,
 a, um; ecaudātus, a, um; caudiformis, e;
 в) lignicōlor, ōris; concōlor, ōris; multicōlor, ōris; prunicōlor, ōris; sinapicōlor,
 ōris; versicōlor, ōris; vinicōlor, ōris;
 г) crassifolius, a, um; centifolius, a, um; hastifolius, a, um; planifolius, a, um;
 acerifolius, a, um; rhombifolius, a, um; acutifolius, a, um; polyfolius, a, um; scutifolius,
 a, um; salicifolius, a, um; glabrifolius, a, um; menthifolius, a, um;
 д) spiciformis, e; aliformis, e; caudiformis, e; guttiformis, e; oviformis, e;
 pediformis, e; penniformis, e; pisiformis, e; racemiformis, e; maliformis, e; nuciformis,
 e; umbelliformis, e; petaliformis, e.

Завдання 2. Утворіть терміни з поданими нижче значенням, запишіть їх у словниковій формі

довгошийй; хвостоподібний;
той, що мешкає на траві; той, що пожирає плоди;
багатоквітковий; довгоклювий;
хвостоподібний; червоноквітковий;
з білою шиєю, білошийй; чорнорогий;
препарат, що знищує бур'яни; той, що мешкає на плодах;
короткодзьобий; рогоподібний; довгохвостий;
багатоквітковий; пелюсткоподібний; однакової довжини

Завдання 3. Допишіть латинський словотворчий елемент, якого бракує

той, що мешкає в горах – monti...;	яблукоподібний – mali...;
багатоклітинний - ... cellulāris;	всепозираючий, всеїдний – omni...;
гостролистий – acuti...;	довгохвостий - ...caudātus;
багатороздільний -partītus;	ломикамінь (бот.) - frāga;
грушоподібний – pyri...;	з чорними плямами -maculātus;
що мешкає у воді – aqui...;	товстолистий – crassi...;
білолобий - ... frons;	багатоніжка - ... pēda;
вузликоподібний – noduli...;	рівний за шириною -lātus.
комахоїдний, що харчується комахами – insect... ;	
що має форму кульки, кулькоподібний – piluli. ...	

**Терміноутворення за допомогою
суфіксальних словотворчих елементів
латинського та грецького походження**

Завдання 1. Виокремте спільний суфіксальний елемент у низці термінів, вкажіть його значення та значення кожного терміна в цілому

а) rhizoideus, a, um; arachnoideus, a, um; lichenoides, a, um; amyloideus, a, um; lubricoideus, a, um; samaroideus, a, um;

б) tuberifer, ēra, ērum; conifer, ēra, ērum; florifer, ēra, ērum; mellifer, ēra, ērum; ramifer, ēra, ērum; bulbiger, ēra, ērum; oleifer, fēra, fērum;

в) pectinātus, a, um; odorātus, a, um; aculeātus, a, um; foliatus, a, um; petiolatus, a, um; pedunculatus, a, um; ciliatus, a, um; umbellātus, a, um; zonātus, a, um;

г) secalinus, a, um; taurinus, a, um; tigrinus, a, um; ultramarinus, a, um; ursinus, a, um; vulpinus, a, um; xanthinus, a, um; marinus, a, um; alpinus, a, um

д) spiniger, ēra, ērum; floriger, ēra, ērum; penniger, ēra, ērum; squamiger, ēra, ērum; plumiger, ēra, ērum;

е) stagnālis, e; staminālis, e; flagellāris, e; terminālis, e; triviālis, e; vernālis, e; viminālis, e; vitālis, e; zonālis, e; nemorālis, e; aequatoriālis, e; angulāris, e.

Завдання 2. Допишіть латинський або грецький суфіксальний словотвірний елемент, якого не вистачає

той, що мешкає на піску – aren... us;
яйцеподібний (грец.) – ovo... us;
малий колос, колосок – spic... a;
бузина гроновидна (лат.) – Sambūcus racem... a;
з колючками – spinī...;
звичайний, простий, повсякденний – trivi ...is;
лишайниковий (багатий на лишайники) – lichen...us;
маленький, крихтний; дрібний – parv...us;
ліановидний, ліаноподібний (грец.) – liano... us;
клітинний – cellul...is.

Завдання 3. Виділіть суфіксальні елементи грецького та латинського походження, вкажіть значення кожного терміна

Deltoideus, a, um;	verticālis, e;	florīfer, ěra, ěrum;	ciculāris, e;
foliōlum, i n;	oceanīcus, a, um;	fructīfer, ěra, ěrum;	
aequālis, e;	lichenōsus, a, um;	petaloideus, a, um;	
zonātus, a, um;	ovālis, e;	xanthīnus, a, um;	
florīger, ěra, ěrum;	globūlus, i m;	somnīfer, ěra, ěrum;	
racemōsus, a, um;	spirālis, e.		

Префіксація як спосіб слово- і терміноутворення у біології

Завдання 1 Утворіть терміни, додавши відсутні латинські префіксальні елементи, яких не вистачає

чотирирогий - ...cornis; напівдикий - ...fērus; п'ятилопатевий - ...lobātus;
напівдозрілий - ...matūrus; тризубчастий - ...dentātus;
нерегулярний - ...regulāris; надцарство - ...regnum;
семилистий - ...folius; одноклітинний - ...cellulāris;
двостатевий - ...sexuālis; чотирирічний - ...ennis;
напівпустельний - ...desertus; знищення збудників захворювань - ...desertus;
підпорядок - ...ordo; дворічний - ...ennis;
внутрішньовидовий - ...specīficus; загнутий назад - ...curvus;
двосторонній - ...laterālis; п'ятиточковий - ...punctātus;
напіврозкритий - ...pātens.
знищення збудників інфекційних хвороб - ...infectio;
відтворення (потомства), розмноження - ...productio;
повна або часткова втрата природних властивостей білків і нуклеїнових кислот - ...naturatio.

Завдання 2 Утворіть терміни, додавши відсутні грецькі префіксальні елементи, яких не вистачає

безхвостий - ...ūrus; дводольний - ...cotyledoneus; одно-листяний - ...phyllus;
 підлистяний - ...phyllus; п'ятипалий - ...dactylus; надзяберний - ...branchiālis;
 дводомний - ...oīcus; десятипелюстковий - ...petālus;
 восьмиспоровий - ...spōrus; надземний - ...gaeus; двотичинковий - ...andrus;
 зменшення м'язових зусиль, що витрачаються на переміщення тіла, - ...dynamīa;
 походження групи організмів від одного спільного предка phylia.

Завдання 3. Виділіть префіксальні елементи грецького та латинського походження, вкажіть значення термінів

adactylus, a, um; anhydrobiōsis, is f; Diptera, ōrum n; unicolor, ōris;
 quinqueflorus, a, um; bidens, entis; hypophyllus, a, um; infraapicalis, e; bicolor, ōris;
 hemiepigynus, a, um; heptapetalus, a, um; interspecificus, a, um; immaturus, a, um;
 extracellularis, e; sympetalus, a, um; dipterus, a, um; semilunatus, a, um; acaulis, e;
 endosporus, a, um; uniflorus, a, um; enneapetalus, a, um; abbranchiatus, a, um; inodorus,
 a, um.

Переклад складових біологічних термінів

Завдання 1 Визначте значення терміноелементів у складі кожного терміна та значення терміна в цілому

Thermophili, ōrum m; anticorpus, ōris n; zoophagum, i n; dispermus, a, um;
 polypetalus, a, um; dasyphyllus, a, um; bipes, edis; trophocyti, ōrum m; anhydrobiōsis,
 is f; saprophagus, a, um; lithophilus, a, um; heterogenus, a, um; Diptera, ōrum n;
 isomorphus, a, um; pentadactylus, a, um; unicornis, e; photophilus, a, um; androgenum,
 i n; aërobicus, a, um; gymnocarpus, a, um; sympetalus, a, um; polyphyllus, a, um;
 semilunatus, a, um; lepidopterus, a, um; zoologia, ae f; supergenus, ěris n; herbicidum,
 i n; endosporus, a, um; quadricornis, e; Streptococcus, i m; mycotrophus, a, um;
 micrococcus, i m; antiasthmaticus, a, um; subgenus, ěris n.

Завдання 2. Допишіть латинський словотвірний елемент, якого бракує (кореневий або афіксальний)

той, що мешкає в землі – terri...;
 леткі речовини рослин, здатні вбивати бактерії – phyton...;
 рогоподібний - ... formis;
 підводний – subaqu...;
 багатоквітковий - ... florus;
 м'ясоїдний – carni....;
 кленолистий – aceri...;
 напівдикий - ... fērus;
 чотирирогий – quadri...;
 гостролистий – acuti... ;

зонтикоподібний – *umbelli...*;
 повторне цвітіння - ... *florescentia*;
 чотирирічний -*ennis (лат.)*;
 повна або часткова втрата природних властивостей білків і нуклеїнових кислот -
naturatio;
 напівстиглий - ... *matūrus (лат.)*;
 яблукоподібний – *mali... (лат.)*;
 непахучий - ... *odorus (лат.)*;
 гладколистий – *glabri... (лат.)*.

3. Допишіть грецький словотвірний елемент, якого бракує (кореневий або афіксальний)

Водолікування - ... *therapīa*; круглозерний - *sphaero...*;
 одно-листяний - *mono...*; багатонасінневий - ... *spermus*;
 кореневласний - ... *gēnus*; хибна цибулина - ... *bulbus*;
 голонасіннева - ... *spermus*;
 наявність лише одного пальця кисті або стопи – *mono...* ;
 рухома клітина, здатна поглинати та знешкоджувати бактерії, тонкохвостий –
lepto...; чужорідні частинки та зруйновані клітини – *phago...*;
 рослина, здатна переносити тривалу посуху – *xero..*;
 наука, що вивчає закономірності розвитку, будови та функції тканин
 багатоклітинних тварин і людини, - *histo...*

Завдання 4. Утворіть терміни з поданими нижче значенням, запишіть їх у словниковій формі

безпелюстковий (<i>грец.</i>);	шестипалий (<i>грец.</i>);
тричотинковий;	восьмипелюстковий;
лускоплідний;	деревоподібний (<i>грец.</i>);
всеїдний;	нервова клітина;
той, хто боїться світла;	багатолистий (<i>грец.</i>);
водолубний;	дзьобоподібний (<i>грец.</i>).

знижений вміст кисню в тканинах організму;
 розділ зоології, що вивчає птахів; біла клітина крові;
 розлад живлення тканин, що призводить до їхньої якісної та кількісної зміни або
 затримки розвитку;

Завдання 5. Запишіть терміни в словниковій формі, проаналізуйте їхній склад і визначте значення

<i>actinophāgi,</i>	<i>anthropogenēsis,</i>	<i>calophyllus,</i>	<i>chrysocarpus,</i>
<i>cryptophŷta,</i>	<i>epidermis,</i>	<i>dolichocephālus,</i>	<i>Gastropōda,</i>
<i>haemocŷtus,</i>	<i>haemophilia,</i>	<i>glykaemia,</i>	<i>heliobiologia,</i>
<i>heterocarpus,</i>	<i>holocephālus,</i>	<i>homeostāsis,</i>	<i>hydrolŷsis,</i>
<i>Isoptēra,</i>	<i>lepidoptērus,</i>	<i>lithophŷta,</i>	<i>Mycetophāgus,</i>
<i>monopetālus,</i>	<i>phagocŷti,</i>	<i>hydrophilia,</i>	<i>Philopotāmus,</i>

phylogenēsis, polyphagia, Saccoglossa, trophocytus

Завдання 6. Запишіть терміни в словниковій формі, проаналізуйте їхній склад і визначте значення

polyclādus, macrococcus, caryogamia, cystocarpium, Ctenophōra, Dasyūrus, diplococci, eugenīca, eutrōphus, Limnophilus, Glycyrrhiza, Gymnospermae, hypoxaemia, lasiocarpus, leptodactylus, mycolōgus, morphologia animalium, neurophyllus, Masthodontus, Oligoneurīdae, ornithophilia, orthogenēsis, oxyhaemoglobīnum, photobiologia, polyrrhizus, Rhinocēros, Staphylococcus, Streptococcus, sporoderma, urocarpus, Xanthophyta.

Завдання 7. Запишіть у словниковій формі, визначте складові частини та значення термінів

Ascomycētes, Nematōdes, chronobiologia, cyanida, allochoria, zoochōrus, cryophyta, coenogenēsis, coenobiōsis, gonocytus, sporogonia, helminthōsis, hystolysis, histiogenēsis, metamerium, pachycarpus, Pantopōda, lipīda, hydrophōbus, haploīdum, Liliīdae, xiphoideus, pseudogamia, rhynchophyllus, saprophyton, scleroblasti, orthognatismus, stenocarpus, schizogonia, schistosōma, thermotaxis, Heterotricha, Trichocephalus, zoophilia

Завдання 8. Запишіть терміни в словниковій формі, проаналізуйте їхній морфологічний склад і визначте значення

acutirostris, aequilātus, albifrons, angustifolius, araneomorphus, atropurpureus, brevicaudātus, ruficollis, tricōlor, nigricornis, Firmicūtes, dentiformis, flavimaculātus, florīger, grandiflōrus, latifolius, longiracemōsus, arenōsus, magnifolius, ovātus, pauciflōrus, racemīfer, rubrofuscus, spinicaudātus, umbelliflōrus, fructivōrus, racemōsus, ramicūlus, spicūla, globūlus, fibrōsus, Saccoglossa.

Завдання 9. Визначте граматичну та словникову форму уніномінальних термінів, розкрийте їхні значення

fungi, ribosomāta, Ferrobacteria, Heteroptēra, Macropodīdae, Rhynchocephāla, Magnoliāles, Lichēnes, Liliīdae, Gymnospermae, Urticāles, metamorphōses, radīces, rhizomāta, Lepidoptēra, subspecies, articulatiōnes, cornua, Helianthus, zoospōra, Cephalopōda, Saccopteryx, Saccoglossa, Saxifrāga, Protocyti, Streptococci, caules, vasa, hormōna, Ranīdae, Mammalia, Magnoliophyta,

Chlamidiāles, Rodentia.

Завдання 10. Визначте українські еквіваленти біномінальних термінів

dolycōris baccārum, Vicia septium, Ctenocephālus felis,
Vulpes vulpes, Adōnis vernālis, Pastor roseus,
Pinus palustris, Staphylococcus aureus, Fungi imperfecti,
Algae natantes, gemma dormiens, Lacerta saxicōla,
Haematobia irritans, Beta perennis, Trichōma brevissimum,
Tettigōna viridissima, Apis mellifera, articulatio composita,
Anser albifrons, Schistosōma japonicum, Entamoeba histolytica,
ductus branchiales.

Завдання 11. Утворіть назви родин і перекладіть їх на українську мову

Ciconia, ae f – лелека;	Macrōpus, ōdis m – кенгуру;
Musca, ae f – муха;	Homo, īnis m – людина;
Picus, im – дятел;	Equus, im – кінь;
Accipiter, tris m – яструб;	Sciūrus, i m – білка;
Malva, ae f – мальва;	Betūla, ae f – береза;
Laurus, i f – лавр;	Mycetophāgus, i m – жук-грибоїд;
Fagus, i f – бук;	Rosa, ae f – троянда.

Завдання 12. Утворіть назви загонів (надзагонів, підзагонів) тварин і рядів рослин, перекладіть їх на українську мову

1) anūrus, a, um - безхвостий; coloptērus, a, um - твердокрилий;
columbiformis, e - голубоподібний; rodens, entis - гризучий; gadiformis, e -
тріскоподібний; blattodeus, a, um - таргановий; unquinātus, a, um - копитний;

2) Magnolia, ae f - магнолія; Papāver, ēris n - мак; Cupressus, i f - кипарис;
Saxifrāga, ae f - ломикамінь; Pinus, i f - сосна; Rosa, ae f - троянда; Fagus, i f - бук.

Завдання 13. Утворіть назви класів

1) (*тварин*): mammālis, e - ссавець; acranius, a, um - безчерепний; agnāthus, a, um - безщелепний; reptīlis, e - плазун; amphibius, a, um - земноводний; piscis, is m - риба; avis, is f - птах;

2) (*рослин*): Pinus, i f - сосна; Magnolia, ae f - магнолія; Cicas, ādis f - саговник; Gnetum, i n - гнетум

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балалаєва О. Ю. Латинська мова та основи біологічної термінології : навчальний посібник . Київ, 2010. 324 с.
2. Васенко Л.А. Фахова українська мова : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 272 с.
3. Венгловський В. П. Латинська мова : посібник для студентів біологічних факультетів університетів. Львів, 1970. 158 с.
4. Гриценко С. П., Балалаєва О. Ю. Латинська мова для студентів агробіологів : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 383 с.
5. Закалюжний М. М. Латинська мова : підручник для студентів біологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Либідь, 2003. 367 с.
6. Луговська І. Б. Латинська мова : навчально-методичний посібник для студентів агрономічного факультету. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2003. 24 с.
7. Мамалига В. С., Сичевська С. В. Латинська мова. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів 1 го курсу денної форми навчання спеціальності 6.130100 «Агрономія». Вінниця : РВ ВДАУ, 2008. 76 с.
8. Михайлова О. Г. Медична та біологічна латина. Основи термінології : навчальний посібник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр Київський університет, 2007. 160 с.
9. Орлова Н. В. Біологічна латина : навчально-методичний посібник для студентів біологічних факультетів вищих учбових закладів. Черкаси, 2001. 208 с.
10. Ревак Н., Сулим В., Назаренко О. Латинська мова та основи біологічної термінології : підручник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 406 с.
11. Шибінська Т. А. Латинська мова : навчальний посібник для студентів біологічних спеціальностей. Житомир : Льонок, 2003. 120 с.
12. Шовковий В. М. Латинська мова для агробіологів : метод. посібник для студентів агробіологічного профілю. Київ : НАУ, 2001. 180 с.
13. Bouillet V., 2011. *Inventaire de la flore vasculaire du Nord-Pas-de-Calais*, extrait de la page IV sur la façon de nommer les plantes en français.
14. Joël Reynaud. URL: <http://botanique.univ-lyon1.fr/>